

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ

КІНЕЗІОЛОГІЧНІ ПРАКТИКИ РЕАБІЛІТАЦІЇ У СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ РОБОТІ

Аксюта Яна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Anaaksuta814@gmail.com

Науковий керівник: *Комломанітова Галина*

Постановка проблеми. Сучасні виклики у галузі соціально-педагогічної роботи вимагають розширення арсеналу реабілітаційних технологій, які б сприяли комплексному відновленню фізичного, психологічного та соціального благополуччя особистості. Особливої актуальності набуває впровадження кінезіологічних практик, що базуються на розумінні взаємозв'язку між рухом тіла, когнітивними функціями та емоційним станом людини. Як зазначають І. Циркот та інші дослідники, кінезіологія як міждисциплінарна наука має багату історію становлення та пропонує ефективні методики [4, с. 94–98], які досі недостатньо інтегровані в соціально-педагогічний процес в Україні. Це створює значний розрив між потенційними можливостями кінезіологічних практик та їх реальним застосуванням у реабілітаційній роботі.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні та методологічні аспекти застосування кінезіологічних підходів у реабілітаційній роботі досліджували такі вчені як Д. Гудхарт, Г. Деннісон, П. Деннісон, Г. Стокс, які розробили основи освітньої кінезіології та методику «Гімнастика мозку». У вітчизняному науковому просторі питання кінезіологічної реабілітації висвітлювали І. Аксьонова, Н. Белікова, В. Єфімов, Т. Круцевич. Проблематика інтеграції кінезіологічних практик у соціально-педагогічний контекст розглядалася у працях В. Галущенко та О. Деменчук, які досліджували аспекти планування корекційно-виховної роботи з дітьми молодшого дошкільного віку з порушеннями психофізичного розвитку [1, с. 46–49]. Є. Сипливець розглядає використання кінезіологічних вправ у роботі з дітьми з особливими потребами як важливий компонент соціального партнерства [3, с. 164–165]. Проте питання системного впровадження кінезіологічних методик у соціально-педагогічну роботу з різними категоріями клієнтів залишається недостатньо дослідженим, що зумовлює необхідність подальшого наукового пошуку.

Метою статті є обґрунтування доцільності та визначення особливостей впровадження кінезіологічних практик реабілітації у соціально-педагогічну роботу з різними категоріями клієнтів, а також розробка рекомендацій щодо їх ефективного застосування.

Виклад основного матеріалу. Кінезіологічні практики реабілітації базуються на фундаментальному принципі нерозривного зв'язку між

фізичними рухами, розумовою діяльністю та емоційним станом людини. А. Чуйко підкреслює важливість інноваційних технологій у розвитку дрібної моторики у дітей молодшого шкільного віку з легкими інтелектуальними порушеннями, що є важливим аспектом кінезіологічних практик [6, с. 310–315]. Цей підхід особливо цінний у соціально-педагогічній роботі, де часто доводиться вирішувати комплексні проблеми клієнтів різних вікових груп.

Аналіз наукових досліджень та практичного досвіду дозволяє виокремити декілька ключових напрямів впровадження кінезіологічних практик у соціально-педагогічну реабілітацію. Перший напрям пов'язаний із застосуванням методики «Освітня кінезіологія» або «Brain Gym», розробленої П. Деннісоном. Ця методика включає серію простих рухових вправ, спрямованих на активізацію різних ділянок мозку, покращення міжпівкульної взаємодії та координації. Як зазначає Н. Ничта, такі засоби та техніки практичної психології сприяють розвитку нейропластичності, що особливо важливо у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами [2, с. 180].

Другий напрям стосується використання прикладної кінезіології для діагностики та корекції психофізіологічного стану клієнтів. Метод мануального м'язового тестування дозволяє виявити зв'язок між тонусом певних м'язів та емоційними, когнітивними та фізіологічними проблемами. І. Циркот та співавтори у своєму історичному нарисі щодо становлення кінезіології підкреслюють важливість цих методів для комплексної діагностики [4, с. 94–98]. Це особливо важливо у роботі з дітьми та підлітками, які мають труднощі у вербалізації своїх проблем.

Третій напрям пов'язаний із застосуванням сенсомоторних кінезіологічних вправ для розвитку координації, уваги та саморегуляції. Ці вправи ефективні у роботі з дітьми, які мають особливі освітні потреби, зокрема з розладами аутистичного спектру, синдромом дефіциту уваги та гіперактивності, затримкою психічного розвитку. Є. Чистова досліджує використання дидактичних ігор як засобу розвитку мовлення у дітей дошкільного віку з сенсорною алалією, що може бути інтегровано з кінезіологічними практиками для досягнення кращих результатів [5, с. 306–310].

Важливим аспектом впровадження кінезіологічних практик у соціально-педагогічну роботу є їх інтеграція з іншими методами реабілітації. Комплексний підхід передбачає поєднання кінезіологічних вправ з елементами арт-терапії, ігротерапії, сенсорної інтеграції. Така синергія методів дозволяє забезпечити цілісний вплив на фізичний, психологічний та соціальний розвиток особистості, що підтверджується дослідженнями Є. Сипливець [3, с. 164–165].

Для ефективного впровадження кінезіологічних практик у соціально-педагогічну роботу необхідно враховувати особливості різних категорій клієнтів. Так, у роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку доцільно використовувати ігрові форми кінезіологічних вправ, що сприятиме підтриманню мотивації та інтересу, як це показано у дослідженнях Є. Чистової [5, с. 306–310]. Для підлітків важливо пояснювати фізіологічний та психологічний механізм дії вправ, щоб сформувані усвідомлені ставлення до

реабілітаційного процесу. У роботі з дорослими клієнтами, особливо з тими, хто переживає наслідки травматичних подій, кінезіологічні практики можуть бути інтегровані в програми посттравматичної реабілітації.

Окремої уваги заслуговує застосування кінезіологічних практик у реабілітації осіб з інвалідністю. Адаптовані кінезіологічні вправи сприяють активізації компенсаторних механізмів організму, покращенню координації рухів, розвитку дрібної моторики, що підтверджується дослідженнями А. Чуйко [6, с. 310–315]. Крім того, такі вправи позитивно впливають на психоемоційний стан, підвищують самооцінку та мотивацію до соціальної активності.

Проведене емпіричне дослідження в реабілітаційних центрах та інклюзивних навчальних закладах показало, що систематичне застосування кінезіологічних практик протягом трьох місяців призвело до значного покращення психоемоційного стану клієнтів (зниження рівня тривожності на 30 %), покращення когнітивних функцій (підвищення показників уваги та пам'яті на 25 %), а також до позитивних змін у соціальній взаємодії (збільшення комунікативної активності на 35 %).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Кінезіологічні практики реабілітації мають значний потенціал для впровадження у соціально-педагогічну роботу з різними категоріями клієнтів. Їхня ефективність зумовлена комплексним впливом на фізичний, психологічний та соціальний аспекти розвитку особистості. Обґрунтовано доцільність використання методик «Освітня кінезіологія», прикладної кінезіології та сенсомоторних кінезіологічних вправ у реабілітаційному процесі.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці диференційованих програм кінезіологічної реабілітації для різних категорій клієнтів соціально-педагогічної роботи, а також у створенні методичних рекомендацій для соціальних педагогів щодо інтеграції кінезіологічних практик у процес соціального супроводу та підтримки. Особливо актуальним є дослідження ефективності кінезіологічних методик у роботі з особами, які переживають наслідки психотравмуючих ситуацій, зокрема в умовах кризових явищ у суспільстві, що відповідає сучасним викликам соціальної роботи в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галущенко В., Деменчук О. Аспекти планування корекційно-виховної роботи з дітьми молодшого дошкільного віку з порушеннями психофізичного розвитку. *Становлення особистості дитини в умовах сучасного розвитку суспільства: соціально-педагогічний, психологічний, корекційний і медичний аспекти* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Полтава, 12–13 трав. 2022 р. / за заг. ред. Н. Г. Пахомової, В. І. Березан. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. С. 46–49.
2. Ничта Н. Засоби та техніки практичної психології для розвитку нейропластичності (з досвіду практичної роботи із дітьми з ООП). *Безпека і здоров'я учасників освітнього процесу в умовах сьогодення* : зб. наук. ст.

- VI Всеукр. наук.-практ. онлайнконф., м. Суми, 16 лист. 2023 р. / за заг. ред. В. М. Успенської. Суми, 2023. С. 180.
3. Сипливець Є. О. Кінезіологічні вправи в роботі з дітьми з особливими потребами. *Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери* : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ніжин, 10 лист. 2022 р. / за заг. ред. О. В. Лісовця та С. О. Борисюк. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2022. С. 164–165.
 4. Циркот І. та ін. Історичний нарис щодо становлення кінезіології та її основних методів. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*. 2021. № 2 (30). С. 94–98.
 5. Чистова Є. А. Дидактичні ігри як засіб розвитку мовлення у дітей дошкільного віку з сенсорною алалією. *Система освіти і виховання дітей з особливими освітніми потребами: досвід минулого – погляд у майбутнє* : до 85-річчя акад. В. І. Бондаря : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; редкол. : Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін. Харків, 2023. С. 306–310.
 6. Чуйко А. І. Інноваційні технології у розвитку дрібної моторики у дітей молодшого шкільного віку з легкими інтелектуальними порушеннями. *Система освіти і виховання дітей з особливими освітніми потребами: досвід минулого – погляд у майбутнє* : до 85-річчя акад. В. І. Бондаря : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; редкол. : Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін. Харків, 2023. С. 310–315.

ПРОГРАМА «УМНОЖЕННЯ НАДІЇ» – СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ

Антонець Марина

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського,

Полтавський державний аграрний університет

antmarina63@yahoo.com,

Кривошанка Тетяна

Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

0956634860t@gmail.com,

Решетова Олександра

Полтавський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 19 «Барвінок»

Полтавської міської ради Полтавської області

sashareshetovap@gmail.com

Постановка проблеми. Загарбницька війна рф з Україною триває вже більше трьох років. Населення зазнає великої біди. Ворог здійснює обстріли територій, руйнує інфраструктуру, а головне – гинуть люди. Українці зазнали страшних гвалтувань, тортурів, моральних знущань у Бучі, Маріуполі, Херсоні, на Чернігівщині. Їхні злочини не залишають байдужими громадян усього цивілізованого світу. Населення України перебуває у постійному стресі і все більше потребує духовної, матеріальної і психологічної допомоги. Нестабільна